

I.

ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ ΤΟΥ 28^{ου} ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΕΛΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΤΟΥ

Το εν Αμύνταιο¹ 8^{ον} Κέντρον Επιστρατεύσεως, συσταθέν την 16^{ην} Δεκεμβρίου 1939 έχον δε την Διοίκησιν και του Υποτομέως Βεύης, είχεν ως επιστρατευτικήν αποστολήν την συγκρότησιν:

α) του 28^{ου} Πεζικού Συντάγματος² μέ άνδρας του Νομού Φλωρίνης και εξ αποστολών

β) του ΙΧ^{ου} Ορεινού Χειρουργείου

γ) του ΙΧ^{ου} Νοσηλευτικού Τμήματος, και

δ) την επιστράτευσιν του Υποτομέως Βεύης.³

Την 23^{ην} Αυγούστου 1940 και ώραν 6^{ην}, κατόπιν διαταγής του Υπουργείου των Στρατιωτικών, κοινοποιηθείσης εις τον 8^{ον} Κέντρον επειγόντως, υπό της ΙΧ Μεραρχίας, εις ην τούτο υπήγετο, ήρξατο η επιστράτευσις των Ι και ΙΙ Ταγμάτων του 28^{ου} Πεζικού Συντάγματος, του μεν Ι^{ου} εις το χωρίον Κλειδί,⁴ του

---

1. Πεδινή κωμόπολη (υψ. 590) στο βόρειο μέρος του ευρύτερου οροπεδίου της Εορδαίας με 2.641 κατοίκους το 1940. Αποτελούσε σπουδαίο σιδηροδρομικό κόμβο, από τον οποίο τροφοδοτούνταν με εμπορεύματα η Καστοριά και η Κοζάνη.

2. Το 28^ο Σ.Π., το 33^ο Σ.Π., το 6^ο Τάγμα Πεζικού (στο εξής ΤΠ) — μειωμένης συνθέσεως— των Χ και ΙΙ Μεραρχιών, όπως επίσης και ο ΙΧ συνοριακός τομέας ανήκαν αρχικά στην ΙV Ταξιαρχία Πεζικού, έφεδρη μονάδα με δύναμη δώδεκα ΤΠ με οκτώ πυροβολαρχίες και διοικητή τον Υποστράτηγο Αγαμέμνονα Μεταξά. Όλα τα ανωτέρω ήταν ενταγμένα στο Γ' Σώμα Στρατού με έδρα τη Θεσσαλονίκη και διοικητή τον Αντιστράτηγο Γεώργιο Τσολάκογλου, που μετέπειτα χρημάτισε κατοχικός πρωθυπουργός.

3. Ημιορεινή κωμόπολη (υψ. 740) της λεκάνης Φλώρινας στους νοτιοδυτικούς (στο εξής ΝΔ) πρόποδες του όρους Καϊμακτσαλάν με 1.995 κατοίκους.

4. Ημιορεινός οικισμός (υψ. 820) με 492 κατοίκους, βορειοδυτικά (στο εξής ΒΔ) της λίμνης Πετρών. Είναι περισσότερο γνωστός για την παρακείμενη, στρατηγικής σημασίας, ομώνυμη στενωπό όπου τον Απρίλιο του 1941 οι ελληνικές και συμμαχικές δυνάμεις προέβαλαν σθεναρή αντίσταση στα προελαύνοντα γερμανικά στρατεύματα.

δε II^{ου} εις το χωρίον Ξυνό-Νερό.⁵ Την αυτήν ημέραν επεστρατεύθη επίσης και ο Υποτομέυς Βεύης.

Από της 10^{ης} ώρας της 23^{ης} Αυγούστου 1940 ήρχισαν να προσέρχωνται, ενθουσιώντες, οι έφεδροι των πλησιέστερων χωρίων.

Η επιστράτευσις του μεν Υποτομέως Βεύης επερατώθη αυθημερόν, των δε ως άνω δύο Ταγμάτων επερατώθη την 16^{ην} ώραν της 25^{ης} Αυγούστου και όχι, ως έδει σύμφωνα με το σχέδιον επιστρατεύσεως, την 18^{ην} ώραν της 24^{ης} Αυγούστου.

Κατά την συγκρότησιν των μεταγωγικών των δύο Ταγμάτων συνηντήθησαν μεγάλαι δυσχέρειαι, λόγω ελλείψεως κοινών σαγμάτων φόρτου και κακής ποιότητος των επιταχθέντων. Ταύτας υπερεπήδησεν η Διοίκησις διά καταρτισμού Συνεργείου επισκευής σαγμάτων, εξ ιδιωτών σαγματοποιών, και δι επιτάξεως σαγμάτων όνων.

Την 19^{ην} ώραν, της 25^{ης} Αυγούστου, αμφοτέρα τα Τάγματα ανεχώρουν, σύμφωνα με Διαταγήν της Β' Διοικήσεως Πεζικού ΙΧ Μεραρχίας, το μεν Ι^{ον} διά περιοχήν Λαιμού,⁶ το δε ΙΙ^{ον} διά περιοχήν Κρουσταλοπηγής.⁷

Το πρώτον πενθήμερον του μηνός Σεπτεμβρίου 1940 συνεκροτήθησαν εν Αμυνταίω, κατόπιν Διαταγής της Β' Διοικήσεως Πεζικού ΙΧ^{ης} Μεραρχίας, η Ομάς Διοικήσεως του 28^{ου} Συντάγματος και ο Λόχος Όλμων.

Την 15^{ην} Σεπτεμβρίου, κατόπιν διαταγής της Β' Διοικήσεως πεζικού ΙΧ^{ης} Μεραρχίας απεστάλη εις το εν Κρουσταλοπηγή ΙΙ Τάγμα μία διμοιρία Όλμων.

Κατά το δεύτερον και τρίτον δεκαήμερον του μηνός Σεπτεμβρίου αφίχθησαν εις Αμύνταιον 1200 οπλίται προς ενίσχυσιν του Συντάγματος. Ού-

5. Πεδινή κωμόπολη (υψ. 650) δυτικά του Αμυνταίου με 1.995 δίγλωσσους κατοίκους (ελληνικά, σλαβικά). Επί Τουρκοκρατίας ονομαζόταν Εξι Σου, δηλαδή Ξινό Νερό, λόγω της ύπαρξης φυσικών μεταλλικών πηγών που υπάρχουν και σήμερα. Ήταν η πατρίδα του Συνταγματάρχη Ιωάννη Παπαπέτρου, διοικητή του 50^{ου} Σ.Π. στο Αλβανικό και μέλους έπειτα της αντιστασιακής οργάνωσης ΥΒΕ/ΠΑΟ, ο οποίος εκτελέστηκε από τον ΕΛΑΣ τον Οκτώβριο του 1944 στις Σέρρες. Μερίδα των κατοίκων του οπλίστηκε επί Κατοχής από το κομιτάτο εναντίον των ανταρτών.

6. Μεθοριακός πεδινός οικισμός (υψ. 940) του νομού Φλώρινας με 738 κατοίκους. Κοιτά στο Λαιμό τον Ιανουάριο του 1944 Βούλγαροι στρατιώτες εκτέλεσαν 7 νέους της πόλης Φλώρινας που όδευαν να καταταγούν στους αντάρτες.

7. Ορθότερα Κρουσταλλοπηγή. Μεθοριακός ημιορεινός οικισμός (υψ. 1130) του νομού Φλώρινας με 624 κατοίκους (κτίστες παλαιότερα στην πλειοψηφία τους). Βρίσκεται στο υψηλότερο σημείο της στενωπού που σχηματίζεται μεταξύ των ορέων Μάλι Μάδι (υψ. 1654) και Βάρμπα (υψ. 1749).

Τμήμα της στενωπού της Κρυσταλλοπηγής. Μπροστά αριστερά η Ρουσελίτσα και πίσω της η Βάρμπα. Δεξιά οι πρόποδες της Σαμοβίτσας. Στο βάθος το όρος Βίτσι. Πηγή: Ιδιωτική συλλογή Αθανασίου Καλλιανιώτη.

τοι προήρχοντο εκ Συνταγμάτων του Α' Σ. Στρατού.

Την 1^η Οκτωβρίου 1940, κατόπιν διαταγής της Β.' Διοικήσεως Πεζικού ΙΧ Μεραρχίας, ο Υποτομεύς Βεύης έπαυσε υπαγόμενος Διοικητικώς και Οικονομικώς εις το 8^ο Κέντρον Επιστρατεύσεως.

Την 2^η Οκτωβρίου διετάχθη η επιστράτευσις του ΙΙΙ Τάγματος, του υπολοίπου Τμήματος των Μεταγωγικών Σώματος, του ΙΧ^ο Ορεινού Χειρουργείου και του ΙΧ Νοσηλευτικού Τμήματος.

Την 3^η Οκτωβρίου 1940, κατόπιν διαταγής της Β.΄ Διοικήσεως Πεζικού ΙΧ Μεραρχίας, η Διοίκησις του 28^{ου} Συντάγματος, τέως 8^{ον} Κέντρον Επιστρατεύσεως, μετά της Ομάδος Διοικήσεως, μετεστάθμευσεν εις Γάβρον⁸ και ανέλαβεν την διοίκησιν του Υποτομέως Μάλι-Μάδι.⁹

Την 6^η Οκτωβρίου το ΙΙΙ Τάγμα, περατώσαν την επιστράτευσιν του, μεταστάθμευσεν εις Μάλι-Μάδι μετά του υπολοίπου του Λόχου Όλμων.

Εις το Σύνταγμα έχει ανατέθη η ευθύνη της αμύνης της μοναδικής αρτηρίας Κορυτσάς¹⁰-Φλωρίνης με την κάτωθιν διάταξιν:

- ΙΙ Τάγμα (Ταγματάρχης Σώκος Δημ.) Πλέον Λόχος Σακελλαροπούλου (ΙΧ^{ου} Συνοριακού Τομέως) εις την περιοχὴν Κρουσταλλοπηγῆς-Βατοχώρι.¹¹

Σ.Δ. Τάγματος Βατοχώρι.

- ΙΙΙ Τάγμα (Ταγματάρχης Καρανικολός Γ.) εις περιοχὴν Μάλι-Μάδι-Σαμόβιτσα-Γκρέκα¹²-Άγιοι Ανάργυροι.¹³

Σ.Δ. Τάγματος Μάλι-Μάδι

- Το Ι^{ον} Τάγμα, ευρισκόμενον μέχρι της 19^{ης} Οκτωβρίου εις περιοχὴν Λαιμού, επανήλθεν εις το Σύνταγμα την 22.10.40 και εστάθμευσε Δυτικώς του χωρίου Γάβρος, ως εφεδρεία.

Σ.Δ. Συντάγματος μετά της Ο.Δ.Σ. και των Μεταγωγικῶν Σώματος εις Γάβρον.

Εις το Σύνταγμα έχει διατεθή, ως Πυροβολικόν Α.Υ.

Εις Ουλαμός 75/19¹⁴ (Ανθυπολοχαγός Πυροβολικού Πάλλας Αναστασ.) ταχθείς εις Φραγκόβιτσαν¹⁵ (1000 μ. Ν.Α. Μάλι-Μάδι).

8. Ημιορεινός οικισμός (υψ. 810) του νομού Καστοριάς με 384 κατοίκους. Κείται στους ανατολικούς πρόποδες του όρους Μάλι Μάδι. Σήμερα το χωριό είναι εγκατελειμμένο, αφού οι κάτοικοί του μετόικησαν μερικά χιλιόμετρα ανατολικότερα.

9. Κορυφή (υψ. 1654) νοτίως της Κρουσταλλοπηγῆς, που έδωσε το όνομά της σε όλα τα γειτονικά υψώματα που καλούνται σήμερα γενικώς όρος Μάλι Μάδι.

10. Πεδινή κωμόπολη της Αλβανίας (ύψ. 875) με Χριστιανούς, Οθωμανούς και Αθίγγανους κατοίκους (αλβανικά Korçë).

11. Πεδινός οικισμός (υψ. 880) του νομού Φλώρινας με 770 κατοίκους, κτισμένος στην ανατολική έξοδο της στενωπού μεταξύ των ορέων Μάλι Μάδι και Βάρμπα.

12. Υψώματα (υψ. 1549) στους ΒΒΔ πρόποδες των οποίων βρίσκεται η Κρουσταλλοπηγή.

13. Εκκλησιάκι ανατολικά της Κρουσταλλοπηγῆς στα ενδιάμεσα του μονοπατιού που από το χωριό οδηγεί στην κορυφή Μάλι Μάδι.

14. Ορειβατικά πυροβόλα Σνάιντερ διαμέτρου 75 χιλιοστών, υποδείγματος 1919, με βεληνεκές περισσότερο από 9 χμ.

Εις Ουλαμός 105/19¹⁶ (Ανθυπολοχαγός Πυροβολικού Τζόβας Πέτρος) ταχθείς εις Σαμόβιτσα-Γκρέκα.

Μία Πυροβολαρχία 75,¹⁷ Πεδινού πυροβολικού, εις Περιοχήν Βατοχωρίου.

Το Σύνταγμα από της εγκαταστάσεώς του εις τον Υποτομέα Μάλι-Μάδι μέχρι της κηρύξεως του πολέμου ησχολείτο με την αμυντικήν οργάνωσιν του εδάφους, την εκπαίδευσιν των ανδρών και την εκτέλεσιν ηθικών διδασκαλιών δια την εξύψωσιν του φρονήματός των.

Η Διοίκησις των Τμημάτων του Συντάγματος είχε κατά την έναρξιν των επιχειρήσεων ως ακολούθως:

ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Διοικητής ο Αντισυνταγματάρχης Πεζικού	Παπαδόπουλος Νικ. ¹⁸
Υποδιοικητής ο Ταγματάρχης Πεζικού	Μαλασπίνας Σπυρ. ¹⁹
Υπασπιστής ο Λοχαγός Πεζικού	Κωνσταντίνου Βασιλ.
Αξιωματικός πληροφοριών ο Υπολοχαγός	Μαραβέλιας Γεωργ.
Αξιωματικός διαβιβάσεων ο Ανθυπολοχαγός	Πανταζής Σπυρ.
Σύνδεσμος Συν/τος Μερραρχίας ο Έφεδρος	Βιρβίλης Κωνστ.
Ανθυπολοχαγός	
Ιατρός Συντάγματος ο Υπίατρος	Βησούλης Παντελής
Βοηθός του έφεδρος Ανθυπίατρος	Χατζής Αθανάσιος ²⁰
Ιερεύς Συντάγματος ο έφεδρος	Σταθακάρος Αντώνιος
Λοχαγός ιερεύς	
Αξιωματικός Στρατολογίας ο έφεδρος	Σιλεόπουλος Ιωάννης
Ανθυπολοχαγός	

15. Αναφέρεται κι ως Φραγκόβιστα. Ύψωμα ΒΑ του οικισμού Ιεροπηγή προς την κατεύθυνση της κορυφής Μάλι Μάδι.

16. Ορειβατικά πυροβόλα Σνάιντερ διαμέτρου 105 χιλιοστών, υποδείγματος 1919, με βεληνεκές 8 περίπου χμ.

17. Πεδινά πυροβόλα με διάμετρο 75 χιλιοστών, υποδείγματος 1908, με βεληνεκές 8 περίπου χμ.

18. Ο ανώτερος αξιωματικός, που είχε το παρωνύμιο παππούς, αντιμετώπισε επιτυχώς το 1949 ως φρουράρχος της πόλης Φλώρινας μεγάλη επίθεση του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας.

19. Ο Σπ. Μαλασπίνας χρημάτισε επί Κατοχής σύνδεσμος των αξιωματικών της Αθήνας με την οργάνωση ΥΒΕ.

20. Πρόκειται μάλλον για τον οδοντίατρο Αθ. Χατζή από το Αμύνταιο, ο οποίος διορίστηκε επί Κατοχής γραμματέας του ΕΑΜ, αλλά που τελικά παραγκωνίστηκε από τους συντρόφους του.

Ο. Δ. Σ.

Διοικητής ο έφεδρος Ανθυπολοχαγός
Αξιωματικοί: οι Ανθυπασπισταί

Σιαμέτης Κωνστ.
Αγ[ν]υφαντάκης Εμμαν.
και Θώκος Κων/νος

Ι ΤΑΓΜΑ

Διοικητής ο Ταγματάρχης
Επιτελής ο έφεδρος Ανθυπολοχαγός
Διοικητής Ο.Δ.Τ. ο έφεδρος Ανθυπολοχαγός
Γραμματεύς ο έφεδρος Ανθυπασπιστής
Διοικητής Μ.Τ. ο έφεδρος Ανθυπασπιστής
Ιατρός τάγματος ο Ανθυπίατρος
Βοηθός του ο έφεδρος Ανθυπασπιστής
Υγειονομικού

Μπουλούκος Γεώργιος
Παυλίδης Κωνστ.
Αμανατίδης Θεόδωρος
Κοσμίδης Μελέτιος
Αξιόπουλος
Δρίτσας Σωτηρ.
Αγγελόπουλος Γρηγόρ.

1^{ος} ΛΟΧΟΣ

Διοικητής ο Ανθυπολοχαγός Πεζικού
έφεδρος Ανθυπολοχαγός
έφεδρος Ανθυπολοχαγός
έφεδρος Ανθυπολοχαγός
έφεδρος Ανθυπολοχαγός

Πετρονότης Δημ.
Τάκης Ευάγγελος²¹
Χρυσοστομίδης Ματθαίος
Καρυπίδης Αντώνιος
Ζαχαριάδης Κωνσταντίνος

2^{ος} ΛΟΧΟΣ

Διοικητής ο Ανθυπολοχαγός
έφεδρος Ανθυπολοχαγός
έφεδρος Ανθυπολοχαγός
έφεδρος Ανθυπολοχαγός
έφεδρος Ανθυπολοχαγός
έφεδρος ο Ανθυπασπιστής

Ζουλινάκης Κωνσταντίνος
Παπουλίδης Παναγιώτης²²
Ελευθεριάδης Ελευθέριος
Μπλαδένης Βασίλειος
Σαπαλίδης Ηλίας
Συκιώτης Κων/νος

3^{ος} ΛΟΧΟΣ

Διοικητής ο έφεδρος Λοχαγός εκ μονίμων
έφεδρος Ανθυπολοχαγός
έφεδρος Ανθυπολοχαγός
έφεδρος Ανθυπολοχαγός

Μπαλαούρας Χρ.
Μανιάκας Αργύριος
Τσίρλης Νικόλαος²³
Παπαδόπουλος Αθανάσιος

21. Ίσως είναι το ίδιο πρόσωπο με τον Ε. Τάκη από τους Πύργους Εορδαίας που εντάχθηκε αργότερα στον ΕΛΑΣ Βερμίου.

22. Πρόκειται μάλλον για τον Π. Παπουλίδη από την Αναρράχη Εορδαίας, βαθμοφόρο του ΕΛΑΣ το 1944.

23. Ίσως είναι το ίδιο πρόσωπο με τον εφοριακό Ν. Τσίρλη από το Νυμφαίο.

έφεδρος Ανθυπολοχαγός
έφεδρος Ανθυπολοχαγός

Σωσσίδης Νικόλαος
Παναγιώτου Ιωάννης

1^{ος} ΛΟΧΟΣ ΠΟΛΟΒΟΛΩΝ

Διοικητής ο Λοχαγός
έφεδρος Ανθυπολοχαγός
έφεδρος Ανθυπολοχαγός
έφεδρος Ανθυπολοχαγός

Αναγνώστου Γεώργιος
Τσομπάνος Βασίλειος
Φιλίππου Στέφανος
Μηνάς Μάρκος

II ΤΑΓΜΑ

Διοικητής ο Ταγματάρχης
Επιτελής ο έφεδρος Ανθυπολοχαγός
Γραμματεύς ο Ανθυπασπιστής
Ιατρός ο Ανθυπίατρος
Βοηθός του ο Ανθυπασπιστής

Σώκος Δημ.
Χρυσοχού Δημ.
Σωσσίδης Κωνστ.
Σκύφτης Δημ.²⁴
Αράπης Αριστοτέλης

5^{ος} ΛΟΧΟΣ

Διοικητής ο Λοχαγός
Ανθυπολοχαγός Πεζικού
έφεδρος Ανθυπολοχαγός
έφεδρος Ανθυπασπιστής
έφεδρος Ανθυπασπιστής

Αλεξανδράκης Μελέτιος
Ντεντόπουλος Νικόλαος
Αναγνωστόπουλος Γεώργ.
Ντάρας Κων/νος
Στεργίου Κωνσταν.

6^{ος} ΛΟΧΟΣ

Διοικητής ο έφεδρος Υπολοχαγός
έφεδρος Ανθυπολοχαγός
έφεδρος Ανθυπολοχαγός
έφεδρος Ανθυπασπιστής
έφεδρος Ανθυπολοχαγός

Γρυπονησιώτης Ηρακλής
Καϊάφας Αναστάσιος
Συμεωνίδης Αναστάσιος
Τσάπανος Σοφοκλής
Καναργελίδης Μιχαήλ

7^{ος} ΛΟΧΟΣ

Διοικητής ο Λοχαγός
έφεδρος ο Ανθυπολοχαγός
έφεδρος Ανθυπασπιστής
έφεδρος Ανθυπασπιστής
έφεδρος Ανθυπασπιστής
έφεδρος Ανθυπασπιστής

Θεοδωρίδης Άγγελος
Νάσκος Νικόλαος
Παπαδόπουλος Διονύσιος
Χαρίσης Ευάγγ.
Βίρλιος Γεώργιος
Κούρας Παντελής

24. Ο Δ. Σκύφτης από την Ανατολή Κισσάβου πρόσφερε αργότερα τις υπηρεσίες του τόσο στον ΕΛΑΣ, με το ψευδώνυμο Κίσαβος, όσο και στο ΔΣΕ.

II^{ος} ΛΟΧΟΣ ΠΟΛΥΒΟΛΩΝ

Διοικητής ο Λοχαγός
έφεδρος Ανθυπολοχαγός
έφεδρος Ανθυπολοχαγός
έφεδρος Ανθυπασπιστής

Παυλής Ηλίας
Χατζηγιαννάκης Πολύκαρπος
Ψωμαδάκης
Δημητριάδης Αλεξ.

III ΤΑΓΜΑ

Διοικητής ο Ταγματάρχης
Επιτελής ο έφεδρος Ανθυπολοχαγός
Γραμματεύς ο έφεδρος Ανθυπολοχαγός
Ιατρός ο έφεδρος Ανθυπίατρος
Βοηθός του ο έφεδρος ανθ/στής Υγειονομικού

Καρανικολός Γεώργιος
Παναγιωτόπουλος Μιλτιάδης
Κυλώνης
Ζούμος Μάρκος
Δημακόπουλος Γεώργιος

9^{ος} ΛΟΧΟΣ

Διοικητής ο Λοχαγός
έφεδρος Ανθυπολοχαγός εκ μονίμων
έφεδρος Ανθυπολοχαγός
έφεδρος Ανθυπολοχαγός
έφεδρος Ανθυπασπιστής

Αργυρόπουλος Χρήστος
Καζαντζής Αλέξανδρος
Κίγκος Ευάγγελος
Γρηγορίου Αντώνιος
Παναγιωτίδης Δημήτριος

10^{ος} ΛΟΧΟΣ

Διοικητής ο εκ μονίμων έφεδρος Λοχαγός
έφεδρος Ανθυπολοχαγός
έφεδρος Ανθυπολοχαγός
έφεδρος Ανθυπολοχαγός
έφεδρος Ανθυπασπιστής
έφεδρος Ανθυπασπιστής

Ζιργάνος Ευστάθιος
Ζώγας Δημ.
Παράσχος Κωνστ.
Βασιλειάδης Ιωάννης
Πανίδης Χαρίλαος
Πετρίδης

11^{ος} ΛΟΧΟΣ

Διοικητής ο Λοχαγός
έφεδ. Ανθυπολοχαγός
έφεδ. Ανθυπολοχαγός
έφεδ. Ανθυπολοχαγός
έφεδ. Ανθυπολοχαγός

Μανέτας Βασίλειος
Σούλιας Νικόλαος
Χατζόπουλος Στέφανος
Γιακουμής Σταύρος
Σουμελιδής Γεώργιος

III ΛΟΧΟΣ ΠΟΛΥΒΟΛΩΝ

Διοικητής ο Λοχαγός
Ανθυπασπιστής
έφεδρος Ανθυπασπιστής
έφεδρος Ανθυπασπιστής

Κικιλίντζας Ευάγγελος
Δουλτσίνος Γρηγόριος
Καπετανόπουλος Κωνστ.
Παρδαλός Γεώργιος

ΛΟΧΟΣ ΟΛΜΩΝ

Διοικητής ο Λοχαγός
Ανθυπολοχαγός
Ανθυπολοχαγός

Αργυρίου Δημήτριος
Παππάς Βασίλειος
Βαλάσσης Ιωάννης

ΟΥΛΑΜΟΣ 65

Διοικητής ο Ανθυπολοχαγός
έφεδρος ανθ/γός πυροβολικού

Πετμεζάς Παναγιώτης
Αργυρίου Θεόδωρος

ΜΕΤΑΓΩΓΙΚΑ ΣΩΜΑΤΟΣ ΣΥΝ/ΤΟΣ

έφεδρος Υπολοχαγός
έφεδρος Ανθυπολοχαγός
έφεδρος Ανθυπολοχαγός
έφεδρος Ανθυπολοχαγός

Πιάζας Στέφανος
Ελευθεριάδης Παναγιώτης
Βλάχος Σταμ.
Αϊβάζης Κων/νος

Αξ/κός Εφοδιασμού: ο εκ μονίμων έφεδρος Υπολοχαγός Τσακμάκης Νικόλαος

Διοικητής Πρατηρίου: ο έφεδρος Ανθυπολοχαγός Παππάς Μιχαήλ²⁵

Διαχειριστής Υλικού: ο Λοχαγός Νικολάου Νικόλαος

Διαχειριστής Χρηματικού: ο έφεδρος Ανθυπολοχαγός Τασιός Σεραφείμ²⁶

II.

ΣΥΜΒΑΝΤΑ ΠΡΟ ΤΗΣ ΚΗΡΥΞΕΩΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Κατά την νύκτα της 25^{ης} Οκτωβρίου προς την 26^{ην} Οκτωβρίου τα επί της Κ.Γ.Α. Τμήματα του Συντάγματος αφυπνίσθησαν από σφοδρότατον τυφεκιοβολισμόν, προερχόμενον από την οροθετικήν γραμμήν. Το πυρ εξηκολούθησεν επ' αρκετόν χωρίς ουδεμία ταραχή ή νευρικότης να παρατηρηθή εις τα ημέτερα Τμήματα.

Την 26^{ην} Οκτωβρίου 1940 ο Διοικητής του Λόχου προκαλύφειως Κρουσταλοπηγής, Λοχαγός Σακελλαρόπουλος Γ. συναντηθείς, τη αιτήσει του,

25. Ο Π.Μ. ήταν ένας από τους ελάχιστους στρατιώτες που αυτομόλησαν στους Ιταλούς. Δύο κύριοι λόγοι ήταν προφανώς ο φόβος από τις πολύνεκρες μάχες και η σωματική καταπόνηση από το κρύο και την έλλειψη τροφών.

26. Ο Σ. Τασιός από την Πιερία βγήκε έπειτα αντάρτης στον ΕΛΑΣ με το ψευδώνυμο Αγραφιώτης.

μετ' Αξιωματικού του έναντι Ιταλικού Λόχου Προκαλύψεως, επληροφορήθη ότι οι τυφειοβολισμοί προήρχοντο από συμπλοκήν του Ιταλικού Στρατού μετά ατάκτων Ελλήνων προερχομένων, δήθεν, εκ του εδάφους μας και ότι κατά την συμπλοκήν ταύτην εφονεύθησαν 2 ή 3 εκ των ατάκτων και 4 συνελήφθησαν. Εις παράκλησιν του ημετέρου Αξιωματικού όπως συντάχθη πρωτόκολλον, σύμφωνα με τον κανονισμόν Προκαλύψεως, επί των διαμειφθέντων, εις το οποίον να αναφέρονται και τα ονόματα κ.λ.π. στοιχεία των φονευθέντων ως και των συλληφθέντων ατάκτων, ο Ιταλός Αξιωματικός του απήντησεν ότι «αυτά του τα λέγει φιλικώς και δεν είναι ανάγκη να δοθεί έκτασις εις το ζήτημα».

Καθ' όλην την ημέραν της 27^{ης} Οκτωβρίου Ιταλικά αεροπλάνα ενήργησαν επανειλημμένας αναγνωρίσεις υπεράνω του εδάφους μας.

III. ΕΝΑΡΞΙΣ ΕΧΘΡΟΠΡΑΞΙΩΝ

28^η Οκτωβρίου 1940

Ολίγον προ της χαραυγής της 28^{ης} Οκτωβρίου το Σύνταγμα ειδοποιήθη υπό της XV Μεραρχίας (τέως Β.΄ Διοικήσεως Πεζικού ΙΧ Μεραρχίας) ότι ο πόλεμος εκηρύχθη. Η Διοίκησις του Συντάγματος άμα τη ως άνω ειδοποιήσει διέταξε την λήψιν των ενδεικνυομένων μέτρων και απέστειλεν εις Μάλι-Μάδι τον Υποδιοικητήν του Συντάγματος.

Κατά την ημέραν ταύτην η Διοίκησις του Συντάγματος παρέμεινεν εν Γάβρω, κατόπιν διαταγής της Μεραρχίας, προς λήψιν διαταγών και οδηγιών δι' επικειμένην επιθετικήν μας προσπάθειαν.

Από της 6.30 πρωινής ήρξατο ο βομβαρδισμός των θέσεών μας εις Μάλι-Μάδι, Σαμόβιτσα, Γκρέκα και ίδια εις Ρουσέλιτσαν²⁷ και Μοσχοχώριον.²⁸

Από της πρώτης ταύτης ημέρας του πολέμου η αεροπορική δράσις του εχθρού υπήρξεν εντονωτάτη.

27. Ύψωμα (υψ. 1461) στους νότιους πρόποδες του οποίου κείται η Κρυσταλλοπηγή. Ονομάζεται έτσι πιθανόν από την κοκκινωπή του βλάστηση.

28. Ορεινός οικισμός (υψ. 1265) 2 χιλιομέτρα ΒΔ της Κρυσταλλοπηγής, δυσδιάκριτος σήμερα.

Ο οικισμός Γάβρος των Κορεστίων, τόπος καταυλισμού του 28^{ου} Συντάγματος τον Οκτώβριο του 1940. Πηγή: Ιδιωτική συλλογή Αθανασίου Καλλιανιώτη.

Εις εκτέλεσιν διαταγής της Μεραρχίας ομάς μάχης του 10^{ου} Λόχου υπό τον Ανθυπολοχαγόν Ζιώγαν Δημ. κατέλαβε το ορόσημον Σμάρδεσι.²⁹

Κατά την ημέραν ταύτην ουδεμία απώλεια εσημειώθη επί των ημετέρων.

29^η Οκτωβρίου 1940

Καιρός ομιχλώδης μετά ελαφράς βροχής.

Η Διοίκησης του Συντάγματος εγκατεστάθη από της μεσημβρίας επί του Μάλι-Μάδι.

Η επί του Σμάρδεσι ομάς ενισχύθη δια δύο εισέτι ομάδων μάχης.

Περί την 1^{ην} πρωινήν ώραν της 30^{ης} Οκτωβρίου εχθρική περίπολος, επιχειρήσασα να πλησιάση εις ορόσημον Σμάρδεσι, εξηναγκάσθη υπό των ημετέρων να τραπή εις άτακτον φυγήν φονευθέντος του επί κεφαλής Ιταλού Λοχίου.

---

29. Μεθοριακό ύψωμα (υψ. 1343) ΝΔ της Κρυσταλλοπηγής, όπου ο ελληνικός στρατός διατηρούσε φυλάκιο-παρατηρητήριο προς την Αλβανία. Σήμερα στους βορείους πρόποδες του βρίσκονται τα δύο τελωνεία, ελληνικό κι αλβανικό.

Δραστηριότης εχθρικού Πυροβολικού αρκετά έντονος.
Δραστηριότης εχθρικής αεροπορίας μέτρια.
Τας απογευματινάς ώρας το Ι Τάγμα μετεστάθμευσεν εις Μάλι-Μάδι εκ της περιοχής Γάβρου.

30^η Οκτωβρίου 1940

Καιρική κατάσταση βελτιωμένη.
Αεροπορική δράσις του εχθρού έντονος. Βομβαρδισμοί εντός του Τμήματος Κρυσταλλοπηγής-Βατοχωρίου, της στενωπού Πισοδερίου.³⁰
Δραστηριότης εχθρικού Πυροβολικού αρκούντως έντονος.
Το απόγευμα ο Διοικητής του 1^{ου} Λόχου, ανθυπολοχαγός Πετρονότης Δ., ηγηθείς προσωπικώς, κατόπιν διαταγής του Συντάγματος, διμοιρίας του Λόχου του (ανθυπολοχαγού Τάκη Ευαγγ.), αντικατέστησε την επί του οροσήμου Σμάρδεσι διμοιρίαν του 10^{ου} Λόχου.

Μετά παρέλευσιν ολίγου χρόνου από της εγκαταστάσεως της διμοιρίας του 1^{ου} Λόχου επί του οροσήμου Σμάρδεσι, εχθρική διμοιρία επεχείρησε να καταλάβη τούτο. Η διμοιρία αυτή αφεθείσα να πλησιάση εγγύτατα του οροσήμου και αιφνηδιασθείσα, δια καταλλήλου ενέργειας του ανθυπολοχαγού Πετρονότη Δ. ανετράπη, διαλυθείσα τελείως. Αύτη καταδιωχθείσα εις αρκετόν βάθος εγκατέλειπε τρεις νεκρούς ως και δύο ημιόνους μετά τεσσάρων οπλοπολυβόλων και παντός είδους πολεμικό υλικό.

Το Σύνταγμα ανέφερε το ανωτέρω συμβάν εις την Μεραρχίαν και εξήτησεν όπως επισπευθή η μελετωμένη επιθετική προσπάθεια προς κατάληψιν του υψώματος Ταλίχ.³¹

Ουδεμίαν έσχομεν απώλειαν κατά την ημέραν ταύτην.

31^η Οκτωβρίου 1940

Ο καιρός καθ' όλην την ημέραν ήτο βροχερός.
Η εχθρική αεροπορική δραστηριότης περιωρισμένη.

---

30. Ως στενωπό Πισοδερίου ο συντάκτης μάλλον εννοεί την οδό από το Βατοχώρι έως το Πισοδέρι (οικισμό ευρισκόμενο στον αυχένα Βιτσίου-Βαρνούντος), ο οποίος πράγματι σε αρκετά σημεία σχηματίζει στενωπούς.

31. Αλβανικό ύψωμα (υψ. 1163), κείμενο στη νότια όχθη της στενωπού Κρυσταλλοπηγής. Στους δυτικούς του πρόποδες βρίσκεται ο οικισμός Καπστίτσα (αλβ. Kapsthiçë) με Χριστιανούς και Οθωμανούς κατοίκους. Από την κορυφή του φαίνεται ολόκληρη η κοιλάδα του Άνω Δεβόλη.

32. Μεθοριακό ύψωμα ΝΔ του Μοσχοχωρίου.

Η δραστηριότητα εχθρικού πυροβολικού μεγάλη.

Την πρωίαν ελήφθη προπαρασκευαστική Διαταγή της XV Μεραρχίας, καθορίζουσα ότι την επομένην το 28^ο Σύνταγμα Πεζικού θα επιτίθετο προς κατάληψιν του υψώματος Ταλίχ αφ' ενός και των υψωμάτων 1249³² και 1219³³ αφ' ετέρου καθ' ον χρόνον το μεν 33^ο Σύνταγμα πεζικού, δεξιά μας, θα επιτίθετο προς κατάληψιν του υψώματος Βερνίκ³⁴ τμήματα δε της ΙΧ Μεραρχίας, αριστερά μας, προς κατάληψιν του υψώματος Κρέντα.³⁵

Μετά την λήψιν της άνω Διαταγής ο Διοικητής του Συντάγματος μετά του Υποδιοικητού, του Διοικητού του Ι^ο Τάγματος ταγματάρχου Μπουλούκου Γ., των Διοικητών Λόχων, του Διοικητού Λόχου Όλμων και των δύο αξιωματικών των Ουλαμών του Πυροβολικού προέβη εις λεπτομερείς αναγνωρίσεις επί του εδάφους και έδωκε τας δεούσας οδηγίας.

Την αναγνωρίσιν προς το ύψωμα 1249 εξετέλεσεν ο Διοικητής του ΙΙ Τάγματος ταγματάρχης Σώκος Δ.

Το ηθικόν των στρατιωτών ήτο εξαίρετον, ο Διοικητής του Συντάγματος ωμίλησε προς τους άνδρας τας απογευματινάς ώρας και πάντες ανέμενον ανυπομόνως την ώραν της εξορμήσεως.

Το Ι Τάγμα (Ταγματάρχου Μπουλούκου Γ.) μετά του Λόχου Όλμων έλαβεν ως αντικειμενικόν σκοπόν το ύψωμα Ταλίχ.

Βάσις εξορμήσεως ωρίσθη το υπ' αριθ. 38 Φυλάκιον, επί της οροθετικής γραμμής και το ορόσημον Σμάρδεσι.

Ο 5^{ος} Λόχος (Λοχαγός Αλεξανδράκης Μελ.) συν Διμοιρία Πολυβόλων έλαβεν ως αντικειμενικόν σκοπόν το ύψωμα 1249 και εν συνέχεια το ύψωμα 1219.

Βάσις εξορμήσεως αυτού ωρίσθη το ύψωμα Πρισό.³⁶

33. Αλβανικό ύψωμα στη βόρεια όχθη της στενωπού Κρυσταλλοπηγής-Βίγλιστας.

34. Αλβανικό ύψωμα (υψ. 1278) στους ανατολικούς πρόποδες του οποίου κείται ο οικισμός Βερνίκι (αλβ. Vernik), 20 χιλιόμετρα ανατολικά της Κορυτσάς. Το Βερνίκι διέθετε (και) ελληνικό πληθυσμό, αλλά ενσωματώθηκε στην Αλβανία. Εκεί είχε γεννηθεί ο Λάκης Νταηλάκης, καπετάνιος του Μακεδονικού Αγώνα που δολοφονήθηκε το 1941 από βουλγαρίζοντες αυτονομιστές στη Λεύκη Καστοριάς, όπου είχε μετακομίσει. Στο ελληνικό σχολείο του Βερνικίου (όπως επίσης στην Κορυτσά, Μπιλίστ και Τρεν) υπηρούσε προπολεμικά ο Ιωάννης Σημαντήρας, απόφοιτος του Διδασκαλείου Θεσσαλονίκης και κάτοικος αργότερα Φλώρινας.

35. Μεθοριακό ύψωμα (υψ. 1130) μεταξύ του οικισμού Άγιος Δημήτριος και της Καποτίτσας.

36. Ελληνικό ύψωμα ΝΔ του Μοσχοχωρίου στη βόρεια όχθη της στενωπού Κρυσταλλοπηγής.

Πυροβολικόν αμέσου υποστηρίξεως του Συντάγματος ο επί της Φραγκόβιτσας ουλαμός των 75/19³⁷ και ο επί της Σαμόβιτσας-Γκρέκα ουλαμός των 105/19. Ο Ουλαμός των 105 υπό τον ανθυπολοχαγόν Πυροβολικού Τζόβαν Π. θα υπεστήριζε την προσπάθειαν του 5^{ου} Λόχου και ο Ουλαμός των 75 υπό τον ανθυπολοχαγόν Πάλλαν Α. θα υπεστήριζε την προσπάθειαν του 1^{ου} Τάγματος.

Ώρα εξορμήσεως ωρίσθη η 7^η.

1^η Νοεμβρίου 1940

Καιρός ομιχλώδης. Δράσις της εχθρικής αεροπορίας μετρία. Τα τμήματα κινηθέντα εκ των θέσεών των υπό βροχήν, είχαν καταλάβη την βάση εξορμήσεως την 6^η ώραν.

Την 7^η ώραν εξώρμησαν τα Τμήματά μας, υποστηριζόμενα υπό των δύο Ουλαμών Πυροβολικού και υπό των πυρών του Λόχου Όλμων του Συντάγματος. Και το μεν 1^{ον} Τάγμα κατέλαβε το ύψωμα Ταλίχ, μέχρι προς 9^{ης} ώρας, ο δε 5^{ος} Λόχος το ύψ. 1249 την 8^η ώραν, το δε ύψ. 1219 την 15^η ώραν και τούτο διότι το 33^{ον} Σύνταγμα, μετά του οποίου έδει να ευρίσκειται εν στενώ συνδέσμω, εδυσχεραίνετο εις την κατάληψιν του υψ. Βερνίκ.

Η αντίστασις του αντιπάλου, παρά τον αιφνηδιασμόν ον υπέστη, ήτο σθεναρά. Ούτος διεξεδίκησε το έδαφος με αρκετόν πείσμα, εκδιωχθείς τελικώς δια της λόγχης καιτοι υπεστηρίζετο υπό των πυρών τριών πυρ/χιών. Ούτος απεσύρθη από μεν του υψώματος Ταλίχ προς την κοιλάδα του Δεβόλι,³⁸ από δε του υψ. 1219 εις το δυτικώτερον τούτου υψ. 1085.³⁹

Το έδαφος όπερ διέτρεξαν τα επιτεθέντα τμήματά μας, ήτο εξαιρετικά διακεκομμένον και πλήρες θάμνων, βαθύταται δε χαράδραι, με λίαν αποτόμους όχθας, εχώριζαν τα διαδοχικά αντερείσματα του υψώματος Ταλίχ ως και το ύψ. 1249 από του υψ. 1219. Η παρά τα φυσικά ταύτα εμπόδια και παρά την αρκετά πείσμονα εχθρικήν αντίστασιν ταχεία ολοκλήρωσις των ορισθέντων αντικειμενικών σκοπών από τα απειροπόλεμα, μέχρι της στιγ-

37. Ορειβατικά πυροβόλα 75 χιλιοστών, μάρκας Σνάιντερ κι υποδείγματος 1919.

38. Ποταμός που πηγάζει από τους δυτικούς πρόποδες του Γράμμου και τους ανατολικούς του Μοράβα (Mal Moravě), περνάει βορείως της Κορυτσάς και χύνεται στην Αδριατική (αλβ. L. i Devollit).

39. Ύψωμα στους ανατολικούς πρόποδες του οποίου βρίσκεται ο πεδινός οικισμός Μπίγλιστα ή, ορθότερα, Μπιλίστ (αλβ. Bilisht).

Δυτική όψη του αλβανικού υψώματος Ταλίχ, ενώ μπροστά και δεξιά διακρίνονται ορισμένες οικίες του χωριού Καψτίτσα. Πηγή: Ιδιωτική συλλογή Αθανασίου Καλλιανιώτη.

μής εκείνης, τμήματά μας υπήρξε δια την Διοίκησιν του Συντάγματος η εγγύησις δια την επιτυχίαν των μετέπειτα σκληροτάτων επιχειρήσεων του Συντάγματος προς Ιβάν⁴⁰ και Κλεισούραν.⁴¹

Οι στρατιώται μας, υπό την καλήν Διοίκησιν των αξιωματικών των, απέκτησαν πλήρη αυτοπεποίθησιν και προετοιμάσθησαν, ούτω, ψυχικώς, από την πρώτην ταύτην επιχείρησιν, δια τας μεταγενεστέρας επιτυχίας των.

---

40. Κωνοειδές όρος της Αλβανίας (υψ. 1766), 15 χμ ΒΑ της Κορυτσάς, μεταξύ της Μεγάλης Πρέσπας και του όρους Μοράβα (αλβ. Mali i Ivanit).

41. Κωμόπολη της νότιας Αλβανίας (ύψ. 176), κτισμένη στην ανατολική έξοδο της στενωπού μεταξύ των ορέων Τρεμπεσίν και Ντάμπελ (αλβ. Këlcygë).

Κατά την μάχην ταύτην διεκρίθη ο έφεδρος εκ μονίμων λοχαγός Μπαλαούρας Χρ., Διοικητής του 3^{ου} Λόχου, όστις δι' ορμητικής διεισδύσεως, υπεχρέωσε εις παράδοσιν εχθρικά τμήματα.

Συνελήφθησαν αιχμάλωτοι: 2 αξιωματικοί και 79 οπλίται. Περιήλθε δε εις χείρας μας άφθονον παντός είδους πολεμικόν υλικόν. Οι συλληφθέντες ανήκον εις το 3^{ον} Σύνταγμα Πεζικού της Μεραρχίας «Πιεμόντε»⁴² και το 83^{ον} Σύνταγμα Πεζικού της Μεραρχίας «Βενέτσια».⁴³

Απώλειαι ημετέρων: 7 οπλίται νεκροί και 36 τραυματίαι.

Το Σύνταγμα εφήρμοσεν από της πρώτης μάχης την εξής τακτικήν:

1) εξόρμησις των Τμημάτων άμα τη ενάρξει της βολής του φιλίου πυροβολικού, άφιξις εις την ζώνην ασφαλείας και εκείθεν, άμα τη άρσει της βολής του πυροβολικού, έφοδος δια της λόγχης. Εκείθεν ταχεία διείσδυσις των τμημάτων μας και υπερκέρασις των εχθρικών αντιστάσεων.

2) Έναρξις επιθέσεως το λυκαυγές.

2^α Νοεμβρίου 1940

Καιρική κατάστασις καλή.

Καθ' όλην την ημέραν ο εχθρός ενήργησεν επανειλημμένας αεροπορικός επιδρομάς κατά των καταληφθέντων, την προηγούμενην, υψωμάτων, βομβαρδίζων και πολυβολίζων τα επ' αυτών τμήματά μας.

Το εχθρικόν πυροβολικόν, επίσης, εβομβάρδισεν επανειλημμένως τας νέας θέσεις μας, τα δε επί του υψώματος 1085 τμήματα του εχθρικού πεζικού έβαλλον δι' αυτομάτων, καθ' όλην την ημέραν, τον επί του 1219 5^{ον} Λόχον του Συντάγματος.

Μετά την επέλευσιν του σκότους το ΙΙΙ Τάγμα εκινήθη προς Ταλίκ, αντικαταστήσασιν το εκεί 1^{ον} Τάγμα, όπερ, δια νυκτερινήν πορείας, ήχθη εις χώρον σταθμεύσεως παρά το Μάλι- Μάδι, ένθα και ο Σ.Δ. του Συντάγματος.

Οι δύο Ουλαμοί Πυροβολικού ετέθησαν υπό την διοίκησιν του Λοχαγού πυροβολικού Κατσίρη Δημ.

Απώλειαι: ημετέρων κατά την ημέραν ταύτην νεκροί 0, τραυματίαι 3 οπλίται.

42. Η 29^η Ιταλική Μεραρχία, που ήταν προσανατολισμένη ΝΑ της Μοσχόπολης.

43. Η 19^η Ιταλική Μεραρχία, η οποία είχε αναπτυχθεί από το Ελμπασάν μέχρι τη λίμνη Οχρίδα.